

Docenthandleiding – Wat doet kunst met mensen?

Informatie

TV: Overgang van Tijd van steden en staten (1000–1500) naar Tijd van ontdekkers en hervormers (1500–1600). Koppeling met de moderne tijd (kunst en samenleving in de 20e en 21e eeuw).

KA:

- Veranderingen in mens- en wereldbeeld in de Renaissance.
- De bijzondere plaats in politiek en geloof van de Nederlanden.
- Ontwikkeling van kunst en cultuur in een veranderende samenleving.
- In de moderne tijd: individualisering en globalisering (verbinding met burgerschapsvorming).

Duur: 1 à 2 lesuren, afhankelijk van de presentatiefase.

Leerdoelen

Na afloop van de les kunnen leerlingen:

1. Uitleggen welke functies kunst uit het Maasland had in de 15e–16e eeuw en welke functies kunst vandaag heeft.
2. Beschrijven hoe kunstenaarschap zich ontwikkelde van ambacht naar individuele expressie.
3. Vergelijken hoe opdrachtgevers, materialen en publiek door de tijd heen zijn veranderd.
4. Reflecteren op hun eigen kijk op kunst en betekenis.

Achtergrondinformatie

In de late middeleeuwen en vroege renaissance diende kunst een religieus doel. Beelden maakten geloofsverhalen zichtbaar voor gelovigen die vaak niet konden lezen. De opdrachtgever bepaalde onderwerp en uitvoering; de maker voerde uit.

Na de Reformatie en de opkomst van de Renaissance veranderde dat langzaam. Kunstenaars gingen zich profileren als zelfstandige makers, zoals Jan van Steffeswert die zijn werk signeerde. In de moderne tijd is de rol van kunst sterk uitgebreid. Kunst is niet langer alleen religieus of decoratief, maar kan maatschappelijk, kritisch, persoonlijk of politiek zijn. Kunstenaars kiezen zelf hun thema's en opdrachtgevers zijn vaak musea, instellingen of het publiek zelf.

Deze les richt zich op het herkennen van continuïteit en verandering in de betekenis van kunst.

Antwoorden en verdieping

Stap 1

Voor wie maakten beeldsnijders hun werk?

Voor kerken, priesters en gilden; de kunst diende religieuze en representatieve doelen.

Waarom werden hun beelden belangrijk gevonden?

Omdat ze verhalen uit de Bijbel zichtbaar maakten en de gelovigen hielpen te bidden. Kunst was een middel om geloof te versterken, niet een persoonlijke expressie.

Hoe zagen zij hun eigen rol?

Als ambachtslieden die vakwerk leverden in dienst van God en de gemeenschap.

Stap 2 – Voorbeeldinvulling van de tabel

Aspect	Toen (rond 1500)	Nu (21e eeuw)
Functie van kunst	Religieus, didactisch, verering	Expressie, kritiek, schoonheid, identiteit
Wie betaalt of bepaalt?	Kerk, gilde, rijke burgers	Overheid, bedrijven, musea, kunstenaar zelf
Materialen en technieken	Hout, verf, goud, steen	Alle mogelijke materialen, ook digitaal en hergebruikt
Waar te zien	Kerk, altaar	Museum, straat, internet, openbare ruimte
Wie bekijkt het	Gelovigen, dorpsgemeenschap	Iedereen, wereldwijd publiek
Doel van de maker	Geloof versterken, eer bewijzen	Idee overbrengen, emotie oproepen, aanzetten tot denken

Stap 3 – Mogelijke uitwerkingen van de vergelijkingsopdracht

A. Vergelijking beeld en modern werk

Leerlingen kunnen bijvoorbeeld het beeld van Maria met Kind vergelijken met hedendaagse moeder- of zorgbeelden (denk aan beelden in parken of kunst van Marlene Dumas of Kiki Smith).

Focus: continuïteit in emotie, verschil in vorm en functie.

B. Vergelijking opdrachtgevers

Vroeger bepaalde de kerk, het gilde of de opdrachtgever vaak het thema; nu bepalen musea, de overheid of de kunstenaar zelf. Hierdoor verandert ook vaker wat wordt afgebeeld.

Focus: verschuiving van religieuze naar maatschappelijke en persoonlijke doelen.

C. Vergelijking materialen

Vroeger waren kostbare materialen teken van geloof en status; nu kiezen kunstenaars vaak bewust goedkope of onverwachte materialen om een boodschap over consumptie of duurzaamheid uit te drukken.

Verdiepingsvragen

- Wat zegt het over een samenleving hoe ze met kunst omgaat?
- Zou kunst nog kunnen bestaan zonder publiek of opdrachtgevers?
- Welke functie van kunst vind jij persoonlijk het belangrijkste?

Valkuilen voor docenten

- Leerlingen kunnen denken dat kunst vroeger “minder creatief” was. Benadruk dat vakmanschap en symboliek toen de maatstaf waren.
- Let erop dat de les niet te snel verandert in een moderne kunstdiscussie; houd het historisch vergelijkend.
- Gebruik beeldmateriaal uit de buurt (bijv. altaarstuk uit Roermond en een modern kunstwerk) om het gesprek concreet te maken.